

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1908
Toplantı Tarihi/Sayısı : 6.12.2023/35
Karar Numarası : 2023/1016
Başvuran : Y. C.
Başvuran Vekili : -
Adres : ...
Muhatap Kurum/Kişi : Batman Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : Cumhuriyet Mah. Cezaevi Cd. 72200 Beşiri/Batman

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın proteinli-lifli gıda tüketememesi nedeniyle mağduriyet yaşadığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Dört adet sağlık raporu olmasına rağmen bulunduğu Batman Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda proteinli ve/veya lifli gıdalara ulaşamadığını,

b. Batman Açık Ceza İnfaz Kurumu mutfak birimi tarafından proteinli besinlerin neler olduğunun bilinmediğini, proteinli besin olarak domates-kuru üzüm-meyve gibi gıdaların verildiğini, itiraz etmesi neticesinde uzun süre kendisine yemek verilmediğini,

c. Dokuz ay önce Kurum İdaresi tarafından "*proteinli ve/veya lifli gıdalardan birisinin verilmeyeceğinin*" ifade edildiğini, konuya ilişkin İnfaz Hâkimliği ve Cumhuriyet Savcısına başvurduğunu ancak netice alamadığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Batman Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan alınan yazılı görüşte özetle;

a. 26/5/2005 tarihli ve 25978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumu Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 4'üncü ve 5'inci maddeleri uyarınca günlük iaşe bedelinin 15/11/2022 tarihinden itibaren uygulanmak üzere; mahpus ve personel için 22,00 TL'den 50,00 TL'ye, ceza infaz kurumlarında barındırılan çocuk mahpuslar için 44,00 TL'den 75,00 TL'ye, annesiyle birlikte kalan çocuklar ile emziren anne-hamile mahpuslar için 44,00 TL'den 75,00 TL'ye yükseltildiği,

b. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 72'nci maddesinde kalori esasına göre, mahpusların sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verildiği ve içme suyu sağlandığı,

c. İnanıcı gereği veya vegan, vejetaryen, diyet yemek gibi özel durumu olanların beslenmesi ile ilgili de düzenlemelerin yapıldığı, mahpuslara Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenecek kalori esasına göre besin verileceği, bu kapsamda Sağlık Bakanlığı ile yapılan çalışmalarla bir kişi için günlük ortalama kalori

değerinin 2.300 kalori olarak belirlendiği,

ç. Sağlık Bakanlığının mahalli teşkilatı ve Kurum Tabipliğiyle de gerekli görüşmelerde bulunularak yemek tabelalarına kalori değerlerinin yazılmasının sağlandığı,

d. Ayrıca 6/1/2020 tarihli ve 172 No.lu Genelge'nin Birinci Kısım "Diyet Yemek Uygulamaları" alt başlıklı (B) maddesindeki; "1-Geçici veya sürekli, özel bir beslenme programı uygulanması gereken başta çölyak, diyabet ve sindirim sistemi rahatsızlıkları gibi kronik ve metabolizma hastalıkları uzman hekim raporu ile belgelenen hükümlü ve tutuklulara buna uygun besinler verilecektir. 2- İnanç gereği veya vegan, vejetaryen türü özel bir beslenme şekline sahip hükümlü ve tutukluların talepleri kapsamındaki besinler iye miktarı ile sınırlı kalmak üzere karşılanacaktır." hükmüne göre yemek ihtiyaçlarının uzman diyetisyen hekimler tarafından günlük besin değerlerine uygun şekilde programlanarak günde üç öğün olmak üzere aynı kampüs içerisinde yer alan Batman Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından karşılanmakta olduğu, mahpuslar ve görevli personel için aynı menünün temin edildiği,

e. Başvuranın, Kurum İdaresine hitaben yazmış olduğu dilekçe ile posalı diyet menüsü talep ettiği, söz konusu talebine istinaden başvuran hakkında Sincan Cezaevi Genel Cerrahi Polikliniği tarafından düzenlenen reçetenin Batman Açık Ceza İnfaz Kurumuna gönderildiği anılan Kurum tarafından bahse konu reçeteye uygun hazırlanan iyaşenin başvurana teslim edildiği, ancak başvuranın dilekçe ile lifli gıda istemeyerek normal yemek istediğine ilişkin dilekçesi üzerine başvurana normal iyaşenin verildiği,

f. Yine başvuranın Kurum İdaresine hitaben yazmış olduğu dilekçesi ile lifli gıda ve posalı yemek verilmesini talep ettiği, söz konusu talebine istinaden başvuranın Kurum revirine çıkarıldığı, yapılan muayene sonucunda Batman Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edildiği, yapılan tetkik ve muayeneler sonucunda tanzim edilen Sağlık Kurulu Raporunda "Hemoroid-anal fissür tanuları mevcut beslenmede lifli gıdalar (sebze-meyve ağırlıklı) süt ürünleri tüketmesi, acı baharattan uzak durması önerildi." ifadelerine yer verildiği,

g. Düzenlenen raporun Kurum idaresi tarafından Batman Açık Ceza İnfaz Kurumuna gönderildiği ve anılan Kurum tarafından 15/11/2022 tarihinden itibaren düzenli olarak bahse konu rapora uygun iyaşenin hazırlanarak başvurana teslim edildiği, söz konusu hususa ilişkin herhangi bir mağduriyet yaşanmadığı ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." ve sekizinci fıkrasında yer alan "9'uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır." delaleti ile özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına

alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hüküm altına alınmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön inceleme" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; ... yönlerinden incelenir. "

8. Mezkûr Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir. "

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

11. Cezaevlerinde kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu cezaevi idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahkûmlar için bir cezaevindeki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Cezaevlerindeki yaşam, mahkûmlara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahkûmlar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa Konseyi, Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi [CPT], Hapsedilme, 1992, para.44).

12. Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'nin (AİHS) 3'üncü maddesi herhangi bir sınırlama öngörmeksizin işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti Anayasa'nın 15'inci maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde dahi istisna öngörmemiştir. Aynı şekilde AİHS'in 15'inci maddesi ile kötü muamele yasağına ilişkin herhangi bir istisna öngörülmemiştir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM], *Selmouni/Fransa [BD]*, B. No: 25803/94, 28/7/1999, para. 95; *Assenov ve diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 24760/94, 28.10.1998, para.93.).

13. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün beslenmesi" başlıklı 72'nci maddesinin birinci fıkrasına göre; "Hükümlüye Adalet ve Sağlık bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır." AİHM de mahpuslara verilen öğünlerin açıkça yetersiz olmasının işkence ve kötü muamele yasağını düzenleyen AİHS'in 3'üncü maddesi bağlamında bir sorun oluşturabileceğini belirtmiştir (AİHM, *Dudchenko /Rusya*, B. No:37717/05, K.T: 7/11/2017, para.130.).

Mahpuslara ceza infaz kurumlarında verilen yemeklerin belirli miktarda besin değerine ve kaloriye sahip olması gerekir. Aksi halde besin değeri düşük ve yeterli kalorisi bulunmayan yemeklerin mahpuslara verilmesinin kötü muamele teşkil edebileceği belirtilmelidir.

14. Başvuranın proteinli-lifli gıda tüketememesi nedeniyle mağduriyet yaşadığına ilişkin iddiası kapsamında muhatap Kurum tarafından gönderilen bilgi ve belgeler incelendiğinde; başvuranın dilekçeleri ve düzenlenen doktor raporuna uygun iaşelerin hazırlanması amacıyla Batman Açık Ceza İnfaz Kurumuna bilgi verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca Yemek/Ekmek İaşesi Tablosu incelendiğinde; iaşelerin 6/1/2020 tarihli ve 172 No.lu Genelge'nin Birinci Kısım "Diyet Yemek Uygulamaları" alt başlıklı (B) maddesinde yer alan hükme uygun hazırlandığı, bu bağlamda muhatap Kurum tarafından özel beslenme programı uygulanmasını gerektiren mahpusların dikkate alındığı ve uygun iaşelerin düzenlendiği anlaşılmış olup mezkûr iddia kapsamında hak ihlaline varan bir uygulamanın bulunmadığı değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

06/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye